Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Santeri Suominen

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Muistio

6.10.2015

Tuomioistuinmaksut

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Elinkeinoelämän keskusliitolta (EK) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle tuomioistuinmaksulaiksi sekä laeiksi hallinto-oikeuslain 12 a §:n ja riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 28 §:n muuttamisesta (HE 29/2015 vp). EK lausuu asiassa seuraavaa.

Veroasiat hallinto-oikeudessa

Käsillä olevassa HE:ssa hallinto-oikeuskäsittelyyn esitettyä 250 euron suuruista maksua EK pitää perusteettomana. Esimerkiksi veroasioissa tulisi muistaa, että verotus on massamenettelyä ja siinä tapahtuu virheitä puolin ja toisin. Verosäännökset ovat monilta osin erittäin monimutkaisia ja tulkinnanvaraisia. Säännöksiä muutetaan nopealla tahdilla ja ohjeistus on puutteellista ja ohjaustoiminta hidasta. Verovelvollisilla pitää olla mahdollisuus riitauttaa virheellisiksi katsomansa verotuspäätökset riippumattomassa tuomioistuimessa maksutta.

Veroasioissa tuomioistuinlaitoksen tehtävänä tulisi olla verovelvollisten oikeusturvan toteuttaminen maksutta. Käsityksemme mukaan tämä on valtion perustehtäviä, joka tulee rahoittaa verovaroista.

Veroasioissa maksuttomuuden perusteena on pidetty myös sitä, että verovelvollisen vastapuolena on veronsaaja eli valtio. Tämä maksuttomuuden peruste ei ole muuttunut mihinkään. Päinvastoin veronsaajien oikeudenvalvontayksikön perustamisella veronsaajien asemaa valitusprosesseissa on vahvistettu entisestään.

Julkiset hankinnat markkinaoikeudessa

Markkinaoikeutta koskevia tuomioistuinmaksuja esitetään korotettaviksi selkeästi eniten verrattuna muihin oikeuksiin (maksujen porrastus 2 000 - 6 000 euroa). EK pitää ongelmallisena esitettyjä tuomioistuinmaksuja erityisesti julkisiin hankintoihin liittyvien asioiden osalta, joissa maksut nousisivat nykytasolta 10- tai jopa 30-kertaisiksi. Myös esitettyä

2 000 euron alhaisinta oikeudenkäyntimaksua on pidettävä tasoltaan korkeahkona.

HE:n yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan *"markkinaoikeuden asiakkaat ovat pääasiassa yrityksiä, joiden intressit tuomioistuinasioissa ovat suuria, eikä korkeallakaan oikeudenkäyntimaksulla ole tällöin olennaista merkitystä verrattuna riidan kohteen arvoon tai asianajokuluihin. Etenkin hankinta-, patentti- ja tavaramerkkiriidat käydään usein suurten yritysten kesken. Asiat ovat työläitä käsitellä, ja niiden käsittelyssä on mukana kolme tuomaria ja mahdollisesti asiantuntijajäseniä."*

EK toteaa, että julkisissa hankinnoissa suuryritysten lisäksi pk-yritykset muodostavat tärkeän viiteryhmän. Useissa pk-yritysten asioissa ehdotettu 2 000 euron suuruinen oikeudenkäyntimaksu saattaa olla useita kymmeniä prosentteja valittajalle relevantista hankinnan kohteen arvosta.

Esitys on kestämätön pk-yritysten näkökulmasta. Hallitusohjelman työllisyyttä ja kilpailukykyä koskevassa jaksossa luvataan kilpailukyvyn vahvistamiseksi ja yrittäjyyden edellytysten parantamiseksi edistää pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia hankintaprosesseihin uudistamalla keskeistä lainsäädäntöä ja purkamalla kilpailua estävää toimialakohtaista sääntelyä. Ehdotettu oikeudenkäyntimaksu osuisi pahiten juuri pk-yrityksiin, ja olisi täysin edellä mainitun hallitusohjelmakirjauksen tavoitteille vastainen.

Pk-yrityksille ehdotetun suuruinen oikeudenkäyntimaksu olisi omiaan estämään valittamisen markkinaoikeuteen hankinta-asiassa. Kaltoin kohdeltu pk-yritys ei käytännössä pääsisi oikeuksiinsa. Julkisia hankintoja koskevissa valitusasioissa yritykset ja elinkeinonharjoittajat ovat oman intressinsä ohella samalla käytännössä ainoita hankintasäänte-lyn noudattamisen valvojia. Mikäli hankintayksikkö rikkoo hankintamenettelyn sääntöjä, ainoa keino puuttua tähän on se, että yritys vie asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Haitallisimpien vaikutusten välttämiseksi EK esittääkin harkittavaksi ehdotetun alimman markkinaoikeusmaksun puolittamista 1 000 euron suuruiseksi.

Lisäksi EK toteaa, että julkisten hankintojen lainsäädännön uudistamisen yhteydessä olisi tärkeää saattaa myös hankintayksiköiden menettely toimivan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan piiriin. Sen valvominen, että julkisista hankinnoista annettuja oikeusohjeita noudatetaan niin yrityksissä kuin viranomaisissa, on myös suomalaisten veronmaksajien etu.

EK katsoo, että mikäli oikeudenkäyntimaksu porrastetaan HE:ssä esitetyin tavoin markkinaoikeudessa, hankinnan sidonnaisuus sen arvoon

tulisi ehdottomasti muotoilla siten, että kysymys olisi valittajalle relevantista hankinnan arvosta eikä koko hankintakokonaisuuden arvosta. HE:n mukaan hankinnan arvo laskettaisiin tulkinnanvaraisissa tapauksissa samalla tavalla kuin miten yksittäisen hankinnan suurin mahdollinen ennakoitu arvo eli niin sanottu kynnysarvo lasketaan julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) mukaan. Lisäksi EK pitää hyvänä HE:ssä esitettyä, että jos hankinnan ennakoitu arvo on vaikeasti määriteltävissä, sovellettavaksi tulisi alempi mahdollisista oikeudenkäyntimaksuista.

IPR-asiat markkinaoikeudessa

Markkinaoikeus on 1.9.2013 alkaen toiminut immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyyn erikoistuneena tuomioistuimena, jossa käsitellään immateriaalioikeudelliset riita-asiat ja hallinnolliset valitusasiat kuten PRH:n ratkaisut tavaramerkki-, patentti-, hyödyllisyysmalli- ja mallihakemuksia koskeviin rekisteröinti- ja väiteasioihin.

Nyt ehdotettava moninkertainen korotus nykytilanteeseen verrattuna on huomattava ja poikkeuksellinen ottaen huomioon sen suhde mietinnössä ehdotettuihin vastaavien asioiden maksuihin muissa tuomioistuimissa, hallinnollisissa valitusasioissa jopa kahdeksankertaiset verrattuna muihin hallinnollisiin asioihin. Vastaava korotus olisi myös immateriaalioikeudellisista asioista korkeimpaan oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävissä valituksissa, kuin myös ylipäänsä kaikissa markkinaoikeuslähtöisissä valitusasioissa.

Immateriaalioikeudellisiin valitusasioihin ehdotettu korotus on huolestuttava, sillä ne koskevat immateriaalioikeuksien rekisteröintiä ja rekisteröintejä vastaan tehtyjä väitteitä koskevia viranomaisen päätöksiä ja ovat luonteeltaan hallinnollisia ja luonteeltaan siten jo lähtökohtaisesti erilaisia kuin riita-asiat. Immateriaalioikeudellisia valitusasioita ei tulisi siten oikeudenkäyntimaksujen osalta rinnastaa riita-asioihin vaan pikemminkin muihin hallinnollisiin asioihin. Valitusasian ratkaiseminen markkinaoikeudessa vaikuttaa suoraan immateriaalioikeuden rekisteröintiin. Korkeat maksut hallinnollisissa valitusasioissa voivat johtaa tilanteeseen, jossa immateriaalioikeuksien suojauskulut nousevat Suomessa kohtuuttomiksi, mikä puolestaan heikentää yritysten halua rekisteröidä immateriaalioikeuksiaan kansallisesti PRH:ssa. Tällä olisi haitallisia vaikutuksia sekä PRH:n että oikeudenhaltijayritysten toimintamahdollisuuksiin Suomessa.

Suojan hakemisen perusmaksut (mm. malli-, tavaramerkki-, toiminimi- ja verkkotunnushakemukset) ovat maksimissaankin joitakin satoja euroja, joihin nähden 2 000 euron tuomioistuinmaksu on korkea. Korkea oikeudenkäyntimaksu voisi heikentää tai jopa estää mm start-up -yrityksiä hakemasta tarvittua immateriaalioikeussuojaa. Lisäksi on riskinä, että tuomioistuinmaksujen kautta tosiasiallisesti puututaan tar-

peettomasti immateriaalioikeuksien suojaamiseen, asianmukaiseen rekisteröintiin sekä oikeuksien tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

Kuluttaja-asiat markkinaoikeudessa

Esityksessä ehdotetaan elinkeinonharjoittajan vireille panemien kuluttajansuojalain mukaisten asioiden oikeudenkäyntimaksujen nostamista markkinaoikeudessa. Ottaen huomioon esitetty 2 000 euron suuruinen alin maksu muulle kuin yksityishenkilölle, EK pitää esitystä ongelmallisena. Ehdotus merkitsisi, että voidakseen ylipäänsä hakea muutosta viranomaisen (kuluttaja-asiamiehen tai aluehallintoviraston) virheellisenä pitämäänsä päätökseen, elinkeinonharjoittajan tulisi maksaa 2 000 suuruinen tuomioistuinmaksu. Esitys kohdistuisi suhteellisesti ankarimmin pieniin yrityksiin.